

1.) 3628. 1934. majus 11. cu veggis
egghaugu /

2.) 3846. 1934. december 12. förtinetti
egghaugu /

3.) 3969. 1934. marsius 28. föttele
ntbrög /

Vänöröröri, föttele m.

1908. dec 2. cu. of.

Atlet pent
10/29. 371

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

ÉRK: 1935. MÁR. 22.

680

szám.

Előirat: _____

1934-1935

Utóirat: _____

697/1934-35

eltárgalom

35 11/22

Kovács Andor
Hosszú János
11/22

Bírálatra kiadva:

S. Kovács Andor

S. Carlson Géza

egy. ny. s. tanár úrnak

Bécsen 1935. 2.

A. Károly

c. i. dékán

A BÜNTETÉS CÉLJA

Különös tekintettel a rabnevelésre.

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

ÍRTA:
MÉSZÁROS SÁNDOR
JOASZIGORLÓ

A 2111

Ma a közvetítő iskola felfogása szerint a büntetés célja - elkülönítve azt annak tartalmától- a társadalom védelme, ami a büntettek különböző csoportjai szerint: elrettentés, ártalmatlanná tétel, javítás és nevelés lehet.- Tehát a büntetési rendszernek és a büntetési eszközöknek a gyakorlati rendeltetése s az állam és társadalom által kitűzött feladatok elérése, a büntetés célja.- Nem így volt ez régen. Még a XIX. sz. folyamán is a büntetés céljának csak a megtorlást tekintették, amely felfogás a büntetőjog őskorában élt és ehhez képest uralkodott a *malum passionis, quod infligitur ob malum actionis* elve, azaz a viszonzás, hasonló rosszal való fizetés felfogása; szemet-szemért, fogat-fogért.- Tény az, hogy a megtorlást a büntetés fogalmából kiirtani nem lehet, azonban ma már kizárólag a büntetés jogi for-

máját, mint jogi fogalomnak az alakját látjuk s meg-
torlásban.-

A büntetés célja tehát a büntette-
sek kiirtása, vagy fizikai fájdalom okozásával való
elriasztása a bűn elkövetéstől.- Az elrettentés esz-
méje vezette a büntető hatalom gyakorlóit s szem e-
lőtt azt tartották, hogy a borzalmas büntetések ál-
tal megakadályozzák az újabb bűn elkövetést, megfé-
lemlítsék a gonosztevőket.- A legtöbb bűncselekmény
elkövetőit halálbüntetéssel, vagy test-csonkítással
sujtják.- Kivágási módokként ismerték az izzó vas-
ágyon való elégetést, kutyákkal való szétszagtatást,
elefánttal való agyontapostatást, borotvával való
szétdarabolást, fegyves karóba huzást, pallost, vízbe
fulasztást; a test csonkítás alakjai, a nyelv kivá-
gás, szem kitolás, kéz-levágás, emlőlevágás, csont-
összetörés, fül levágás, megbélyegzés stb.- Emberi-
ességnek nyoma sincs. A szabadságvesztés büntetést
természetesen nem ismerték.- Az egyes régi törvény-
könyvekben említett hörtön alatt nem szabadságvesz-

tést kell érteni, hanem szégyenkalodát, vagy a kivégzések végrehajtására szolgáló földalatti üregeket amelyek külső részét az eljárás alatti őrizet céljára használták. A száműzetésnek azonban több formáját ismerték, melyeknek utánképzése a francia büntetőjogban ma is alkalmazott deportáció.-

Ez a kegyetlen büntetési rendszeren a kereszténység, illetve a keresztény egyház enyhített az emberiesség elvének hangoztatásával a kánoni büntetőjog terén, melynek iurisdictionja, azonban csak a tiszta vallási és vegyes bűncselekményekre terjedt ki.- A kánoni büntetőjog már a büntetés három alakját különbözteti meg: megtorló büntetést, vezeklő büntetést és gyógyító büntetést. Itt már felismerték a " gyógyító" büntetés jelentőségét, amit kiindulópontul lehet venni az emberiesség elvének a büntetőjog terére való bevonulásának.- A kánoni büntetőjognak eme fejlődését azonban nagyon hátra vetette az egyház részéről történt eretnek és boszorkány - üldözés, valamint a torturának a rendszerezése.-

Nem sokat javult a helyzet az ujkori büntetési rendszerben sem, mert hiszen az említett kőr elején kizárólag a fiat iustitia pereat mundus elv érvényesült teljes szigorral, már a gyanusítottal szemben is.-

Hiszzen az 1532-ben kiadott Carolina, V.Károly német római császár büntető törvénykönyvének büntetési eszköze is a halálbüntetés, melynek ez is nagyon sokféle módját ismeri.- A Carolinában szó van örökös fogságról is, azonban ez nem egyéb, mint a halálbüntetés enyhébb módja.- Ez egyetlen esetben ir elő börtönbüntetést, t.i. a behajthatatlan pénzbüntetések helyettesítőjeként, ami azonban igen ritka esetben fordult elő.-

A forradalom előtti francia büntető jogi Ordonenceok 115 esetre irnak elő halálbüntetést. A szabadság-vesztés büntetést először a csavargókra és fiatalokora alkalmazták büntetésül a Hospitalokban, amik földalatti üregek voltak.-

Ugyanilyen állapotok voltak Angliá-

ban is. Állítólag VIII. Henrik angol király 72000 embert végeztetett ki.- Mégis itt született meg először a javítás eszméjére épített szabadságvesztési intézet, az első börtön.- Mindezek előzményei az emberiség eszméje uralomra jutásának, mely a francia nagy forradalom vívmánya volt.-

Montesquieu, Voltaire, Beccaria és Howard kezdték ostromozni a fentálló kegyetlen büntetési rendszert, kimutatva annak helytelenségét és megte-remtették az új rendszert, melynek legnagyobb munkása John Howard, akinek érdeme a szabadságvesztés büntetés rendszerének megvalósítása Európában, s természetesen egyuttal azon elvnek a felszínre jutása, mely nem a megtrorlást, hanem az általános megelőzést, elégtételadást és legfőképen a nevelést tekintti a büntetés céljának.-

A büntetés állami kényszer intézkedés, egyrészt az állami, társadalmi rend, tehát a jogrend fenttartása érdekében, másrészt, hogy a bűnösök az állam intézkedése folytán megfelelő erkölcsi és ér-

telmi nevelésben részesülve, hasznos és dolgos tagjai legyenek a társadalomnak.-

A büntetés tehát szolgálja az állam célját- a jogrend és jogbiztonság fenttartása, szolgálja a társadalmat szintén a jogrend, jogbiztonság fenttartása és az által, hogy a társadalomnak becsületes és hasznos tagokat igyekszik nevelni és szolgálja az egyén érdekeit, amennyiben a bűnösöket megjavítani igyekszik, ha erre alkalmasak, a sértettnek pedig elégtételt nyújt.-

Mindezen feladatok elérésénél pedig három vezér eszme az irányadó :

1/. A törvényesség, amely azt jelenti hogy a büntetés végrehajtását fogatosító közegek mindig a törvény értelmében járjanak el; tehát törvényes rendeletek, jogerős bírói ítéletek nélkül senkit önkényesen büntetés alá vonni nem lehet.

2/. Az egyénítés, amely azt jelenti, hogy a büntetés végrehajtásánál különbséget kell tenni az eszközök közt a szerint, hogy az elítélteknek

milyen az egyéniségük, vagy az eset különlegességeinek méltatása szerint, a törvényesség határain belül.-

3/. Az emberiesség elve pedig - a szabadságvesztés büntetéssel uralomra jutott az az eszme - amely a régi büntetési rendszereket jellemző kegyetlenség helyett a büntetett enyhítő és mentő körülményeinek figyelembevételét, méltánylását és ehhez képest emberies elbánást biztosít az elítélteknek.-

A büntetésnek vannak általános és különös céljai.

Általános célok azok, melyek minden büntetési eszközre érvényesek, s amiket a törvényhozás, ítélkező bíróság és a végrehajtó hatóságok és közegek szem előtt tartanak a büntetési eszköz felállítására, kiszabására, illetve alkalmazásakor. Tehát 1./ az általános visszatartás, 2./ az elégtétel nyújtás, 3./ és a nevelés.-

Különös céljai a büntetésnek azok a feladatok, melyeket az egyes büntetési eszközökkel éppen elérni kívánunk.- Így halálbüntetésnél az ártalmatlan-

ná tétel, szabadságvesztés büntetésnél /fegyház, börtön/ a jellem átalakítása, testi - értelmi és erkölcsi edzés; az enyhébb alakzatoknál /államfogház, rövid tartalmu fogház és elzárás/ a helyesebb viselkedésre való figyelmeztetés.- Pénzbüntetésnél és a közjogi jogositványok időleges elvonásánál szintén a helyesebb viselkedésre való figyelmeztetés.-

1./ Az általános megelőzés vagy visszatartás a büntetőjog egyik általános célja, mivel a bűn elkövetés meggátlását vagy legalább csökkentését igyekszik elérni.- Hogy az egyes ujonnan hozott büntető törvényeknek, vagy a büntetéstől való félelemnek van-e visszatartó hatása, az kétségtelen, azonban nagyon csekély, mert hiszen minden büntetett tudja, hogy cselekményéért büntetést kap és mégis elköveti azt.- Hogy azonban a helyes értelmű és erkölcsű nevelés mellett, büntetés nem létében, az u.n. alkalmi bűnözők száma nem lenne-e nagyobb, igen érdekes és tanulságos megfigyelés lenne.- Az a tapasztalatiilag igazolt tétele a büntetéstannak, hogy a régi dur

va és embértelen büntetési eszközök az általános durvaságot fokozzák és különösen az alsóbb néposztályt demoralizálják, míg az emberies, igazságos, okszerűen alkalmazott fenytetés nevelő hatással van.-

2./Másik általános célja a büntetőjog-
nak az elégtétel-adás. A büntetés kiszabása által a bíró elsősorban a megsértett törvény tekintélyének helyreállítását és az e miatti elégtétellel aztán a tettes által okozott tényleges vagy eszmei kárnak legalább eszmei jóvátételét akarja elérni a lehetőséghez képest

Az elégtétel, a kiengesztelés, a megtisztulás, a bűnhődés erkölcsi eszméjének az érvényesülése, a büntetés magasabb rendű feladata, a megtorlás fogalmának eszmei tartalommal való megtöltése.-

3./ A harmadik általános célja a büntetésnek a nevelés.-Az állam a büntetés által nemcsak a büntetteket akarja nevelni, de figyelmezteti, tanítja azokat is, akik nem követtek el bűncselekményt, hogy óvakodjanak a bűn elkövetéstől.-A büntetésben tehát példa-adó, nevelő- elem is van.-

Valódi szerepe és jelentősége azonban a nevelésnek, mint az elitéltekkel szemben megvalósítandó feladatnak van.- Ez az u.n. rabnevelés.-

A szabadságvesztés büntetés a bűncselekmények sulya és a büntettek egyénisége szerint hajlítható büntetési eszköz, s ezért van az, hogy a francia - német jogvidék 4-5 nemét különbözteti meg a szabadságvesztés büntetésnek.-

A magyar Btk. is magáévá téve ezt a felfogást a belga Btk. mintájára ötféle szabadságvesztés büntetést állapít meg: fegyház, börtön, fogház, állam-fogház és elzárást.- Tulajdonképpen azonban a szabadságvesztés büntetésnek csak két alakja van: egy szigorubb és egy enyhébb, aminthogy a büntettek közt is meg lehet különböztetni szigorubb és enyhébb elbánást igénylő bűnözőket.-

A rabok elhelyezésének módja szerint alakult ki idők folyamán a börtönrendszerek három alakja: 1./ A közös rendszer, 2./ a magán rendszer és 3./ a vegyes rendszer.-

1./ a közös rendszernél a rabokat korra és nemre való tekintet nélkül éjjel-nappal együtt őrizték, aminek felmérhetetlen hátrányai voltak egyetlen előnyével - olcsóságával- szemben. /Ujabb büntettekre való szövetkezés, erkölcsi romlás, ragályos betegségek áttérjedése stb./

2./ Ennek következménye volt a magánrendszer megvalósítása, ahol viszont a büntetés egész tartama alatt éjjel-nappal magánzárkában tartották a rabot, az emberekkel való érintkezés, munka és olvasmány kizárásával.- Ezt a rendszert filadelfia börtönében létesítették, azonban nagyon kegyetlennek és célszerűtlennek bizonyult, amennyiben a rabok az állandó magányban igen nagy számban megőrültek.- Később enyhítették ezen az által, hogy csak a rabtársaitól szigetelték el a rabot. Ez az u.n. elkülönítési rendszer, ahol már dolgozhatott a rab, látogatókat fogadhatott /tisztviselőket, lelkészeket és tanítókat/. Ezt a rendszert a London melletti petonvillei fegyházban fejlesztették ki és csakhamar meghonosodott.

az európai államokban is, sőt Belgiumban ma is alkalmazták.-

3./ A harmadik rendszer a vegyes rendszer, amely szintén Amerikában Newyork államban létesült és magában foglalja a két előbbi rendszer előnyeit, kiküszöbölni igyekezvén emezek hátrányait. Itt a szellemi elkülönítés érvényesül, amennyiben az elítéltek nappal közös munkát végeznek, azonban beszélgetniök tilos, amit csak veréssel tudtak kikényszeríteni a fegyencekből / auburni fegyház/. Ezt a rendszert igyekeztek fejleszteni az osztályrendszerrel, melynél a rabokat koruk és erkölcsi romlottságuk szerint négy osztályba sorozták.- A büntetési idő kezdetén az osztályok szerint különböző tartamu magán elzárás után kerültek nappal közös munkaterembe.- A jó viselkedés és szorgalmasak enyhébb osztályba léphettek át.

Angliában a fokozatos rendszert vezették be.- Ez abban áll, hogy a rab előbb magánzárkába kerül.- Bizonyos idő eltelte után, nappal közös

munka éjjel magánzárka.- A harmadik fokozat a hatósági felügyelet alatt álló szabadságra engedés. Ez a rendszer van érvényben Európa legtöbb államában, köztük nálunk is.-

Az ir Grofton Walter által létesített rendszer valójában az angol fokozatos rendszer, csak közbe iktat még egy fokozatot: a közvetítő intézetet. Itt az elítélt már félig szabad munkás, amennyiben érintkezhet a külvilággal. A közvetítő intézeti kezelés letelte után kerül a rab feltételes szabadságra.

A fokozatos rendszer aztán némely államban jegy rendszerrel kötötték össze, ami abban áll, hogy a rabok bizonyos számjegy ledolgozása után jobb fokozatba léptek át.-

A fokozatos börtön rendszerek közé sorozható még az amerikai javító rendszer, mely a szabadság vesztes büntetésből teljesen kiküszöböli a megtorlás eszméjét és a nevelésre és jellem átalakításra fekteti a súlyt.-

A megtorlás utján való visszatartás

a bűn elkövetéstől csak a rövid szabadság vesztés büntetésnél alkalmazható, mivel ott nincs idő jellem nevelésre.-

A fokozatos börtön rendszer főrésze a nappali közös munka, mivel ez alatt kell az elítéltet nevelni, rendes, dolgos életre szoktatni: a büntetettek nagy része a műveletlen, nyomorral küzdő tömegek közül kerül ki, vagy az erőszakos és rossz erkölcsű egyének közül, s így nemcsak kívánatos, de szükséges a nevelés és helyes, rendes életre szoktatás.-

Ma azonban nemcsak arra fektetik a fősúlyt, hogy rendes munkás embert neveljenek az elítéltekből, de ugyan úgy kell őket nevelni erkölcsileg, testileg és szellemileg. Különösen fontos a rabok értelmi nevelése, mivel a fél-műveltségéből, vagy ferde irányu tanításból igen nagy veszedelem származhatik.- A helyes irányu értelmi fejlesztés, különösen a közgazdasági és erkölcstani igazságokra való rávezetés, egyik tényezője lehet a vissza-

esés meggátolásának.- Az elitélteknek előadásokat tartanak, amit minden 30 évnél fiatalabb fegyenc és rab köteles hallgatni, de az igazgató rendeletére az idősebbeket is nevelésben kell részesíteni. Az értelmi képzésnek igen jó eszköze a rab könyvtár, a fogház ujságok, melyek tájékoztatják az elitélteket a világ események felől, azonkívül céltudatos programok szerint tudományos, szépirodalmi cikkek is tartalmazzanak. A rádió előadásoknak, zenének és ének gyakorlatoknak sem lehet a rabokra gyakorolt előnyös hatását tagadni, sőt ez az egyik legokosabb módja az elitéltek lelki nevelésének.-

Az erkölcsi nevelés eszközei a vallási gyakorlatok és tanítások.- Ma már minden börtönben államileg kinevezett lelkész látja el a rabok vallási szükségletét.- A börtön rendtartások mindenütt gondoskodnak a rabok részére istentisztelet tartásáról. Így a vallás szolgái az erkölcsi megjavítás nagy és nehéz munkájában a legjobban támogatják a börtön tisztviselőket.-

Igen hatékony erkölcs erősítő tényezőnek bizonyult a börtön rendtartásban megállapított osztályokba, vagy fokozatokba való előmenetel gyakorlati alkalmazása és a jegyrendszer; különösen a munka ösztön és verseny-kedv elsajátítására, s az elítéltek vérébe való átvitelére.- Lényeges az, hogy az elítéltek a közös munka megkezdésekor érdem-könyvet kapnak, amiben minden napról a magaviselet és azorgalom szerint kiérdemelt jegyet szerezhettek és bizonyos számú jegy megszerzése után kerülhet valaki jobb és több kényelmet biztosító felsőbb osztályba.-

A szabadság vesztés büntetéseknek ma minden vitán felülálló kérdése a rab nevelés problémája.- Ez a XX.sz. elején mint naiv, gyakorlatiatlan kérdés szerepelt, ma már azonban mint új, s elismerten gyakorlati törekvés jelentkezik, mint a szabadságvesztés büntetés igazi feladata.- A cél ugyanis ma-napság tisztán a nevelés, vagyis, hogy a börtönbe, fegyházba utalt büntetett ne úgy kerüljön ki onnan, mint ahogy

bement, hanem a fogság szigorú fegyelme által megtisztulva, -testileg- lelkileg megerősödve.- Ezt a helyes célt a rab-nevelés szóval fejezhetjük ki legtisztábban és legerőteljesebben.-

Maga a szó, rabnevelés, nyilvánvalóan azük elnevezés, mert a "rab" speciális kifejezése a börtönök lakóira van kifejezetten fenttartva, tágabb érteslemben azonban a közfelfogás rab névvel illet minden, a személyes szabadságától bármiféle módon megfosztott egyént.-

Rabnevelés, ez a szó mintegy ellentmond annak az egész homályos háttérnek, környezetnek, amelybe a laikus közönség a rabot, helyesebben a szabadságvesztés büntetésre ítéltet beleképzei.- S felvetődik az a kérdés, hogy van-e egyáltalán rab-nevelés a világon? Lehet-e a rabot nevelni, vagy ha lehet, mi módon? - Ugy-e, mint más embert, vagy vannak speciális eltérő módok, amelyek alkalmasak arra, hogy a bűnöző, sőt talán a megrögzött büntetettek lelkére is hatást gyakorolhatnának, azt átalakíthatnák.-

Megjegyzendő, hogy az államfoglyok szintén szabadságvesztés büntetésre ítélt egyének, akár csak a fogoly, rab, vagy fegyenc, de az ő büntetésük más jellegű.- Nevelésre az államfoglyok nem szorulnak, a büntetés célja velük szemben csupán a visszatartás.-

Kérdés tehát, hogy melyek azok az eszközök, amelyek a rab nevelés tényezőiül volnának tekinthetők ?-

Ide vonatkozólag elsősorban azt kell mondanunk, hogy a rab nevelés célját szolgálja minden azon eszköz, mely a rabnak akár a büntetés végrehajtás ideje alatti szenvedéseit próbálja megkönnyíteni, akár pedig annak letelte után törekszik annak jólétét előmozdítani, vagyis tehát azon eszközök, amelyek arról akarják az elítéltet meggyőzni, hogy ő azzal, hogy személyes szabadságát egy bizonyos időre elvesztette, még nem elveszett ember.- Sőt az esetleg megrendült, vagy megsemmisült jóhírnevét pótolni, vagy visszaadni törekszenek.-

Ezen eszközök között első helyen szerepelnek azok, amelyek az elitétet arra a nivóra akarják emelni, amelyen a társadalom nem bűnöző tagjai állanak.- Ezek az eszközök lehetnek szellemiek, amelyek a hiányzó ismereteket pótolják, vagy lehetnek anyagiak, amelyek lehetővé teszik azt, hogy az elitételt kisebb-nagyobb tőkére tegyen szert, hogy majd szabadulása után belőle eljövendő életének alapjait lerakhassa.-

A rab nevelés tekintetében azonban nem szabad megfeledkeznünk azokról az eszközökről sem, amelyek kényszerítő erővel hatnak a rab lelkületének átalakítására.- Ide tartoznak azok a kényszerintézkedések, büntetések, amelyeket fegyelmsértés esetén alkalmaznak ellenük, hogy visszatérítsék őket a helyes utra, ha netalán elhagynák azt.-

Az előbbiek mintegy önkéntes lelki kényszer eszközök igyekeznek az elitétet jobb belátásra bírni, az utóbbiak pedig a nyers erőszak alkalmazása után, tehát fizikai beavatkozás felhasználás-

lásával.- Ez utóbbiak is szerepelhetnek vis compulsi-
va gyanánt, ha t.i. olyan erők, hogy képesek vissza-
tartani az elítéltet a szabályellenes magatartástól.-
Ha u.i. azt mondja a rendtartás, hogy: ha megtámadod
az órát, aőtét zárkába csuknak és ez visszatartja az
elítéltet az órá megtámadásától, azt kell mondanunk,
hogy ez nemcsak utólag ható jogeszköz, hanem előzetes
óvintézkedés is.-

De akár nem követi el ezt a cselek-
ményt, akár pedig elköveti, s a büntetés után megbánta
hogy elkövette, azt állapíthatjuk meg, hogy ezzel az
elítélt javult, nevelődött.- Itt van tehát a kényszer-
nek a nevelő hatása.

Tehát a büntetés végrehajtás tekin-
tetében nevelő hatása van a jóakaratnak, de a fizikai
kényszernek is.

Hogy aztán a kettő közül melyiknek
van nagyobb hatása az az elítélt egyéniségétől és
társadalmi helyzetétől függ.- Itt van aztán külö-
nös fontossága az egyénítésnek,-az individualizáció-

nak és az osztályozásnak.-

Ami a rabnevelés tényezőit illeti, ezek közül a munkához szoktatás az, amelyet első hely illet a büntetés végrehajtás keretében.-

A munkát nemcsak eszköznek, hanem célnak is kettő tekintenünk az életküzdőlemben.- A munka, a rendszeres foglalkoztatás az, amely nemcsak nagy technikai jelentőséggel bír, hanem ezenkívül még döntő súlyú ethikai érték is, mely a buzgó haladásvágy folytonos ébrentartásával féken tudja tartani a bűnös hajlamokat,- sőt gonosz indulatot.- A szorgalom, iparkodás urrá lehet ezeken a bűnös indulatokon és szenvedélyeken.- Ilyen módon aztán biztosítani tudja azt, hogy a lelki erők egyensúlya nem fog megbomlani, illetve helyreállítja az esetleg megbomlott lelki erők egyensúlyát, s biztosítani fogja az ethikai vagy jogi exigenciáknak megfelelő magatartást.- A szorgalom képessé teszi az egyént erkölcsileg a társadalom hasznos szolgálatára.- A munkakészség rugója az erkölcsi felemelkedésnek.-

A szorgalmon kívül az akarat erősítését, ellenálló képességét is célozza a munkához szoktatás. Az akarat erősítése igen fontos kellék. Kell, hogy az elítélt a szabad életben ellenálljon a bűnehajló motivumoknak.- Ezért kell valami foglalkozást elsajáttatni az elítélttel, hogy egyrészt elfoglalja, s ne legyen ideje rossz gondolatokon törni a fejét, mert e tekintetben a tétlenség a legalkalmasabb talaj.- Másfelől pedig ha van rendes keresete, a szükség kényszere nem fogja olyan erősen ösztökélni arra, hogy bűnös utakon szerezzék meg a megélhetéshez szükséges eszközöket.-

A letartóztatási intézetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a rab munka jövedelme fedezze a büntetés végrehajtás költségeit.-

A rendszeres foglalkoztatás tekintetében ezenkívül még igen sok körülményre is figyelni kell. Így pld. vannak a letartóztatottak között olyanok, akik munkára nem szorulnak, azonban ezeket is dolgoztatni kell, különösen pedig azért, mert a nem-

dolgoztatás henyéléshez szoktatná azokat is, akik egyébként letartóztatásuk előtt dolgozók és szorgalmasak voltak.- Figyelemre méltó fontossággal bír az a körülmény is, hogy tétlenség mellett a rab fegyelem is nehezen tartható fent.- Ebből a szempontból a munkáltatás egyszersmind biztonsági intézkedésként is szerepel, mert hiszen a tapasztalat is azt mutatja, hogy a legtöbb fegyelmi vétséget a pihenésre szánt időben követik el az elítéltek.-

A munkavégzés szükséges a lelki egyensúly megtartása végett is.- A szabadságtól való megfosztás, anélkül, hogy a letartóztatottnak lehetősége volna dolgozni, teljesen kibíratatlan volna.- A munka lehetőségétől való megfosztás öl.- Megöli a lelket, az ambíciót.- Ennek folytán a munka nem a megtorlásnak, hanem a nevelésnek a tényezője.- A munka nem büntetésképpen, vagy pedig a büntetés súlyosbításaképpen szerepel, hanem olyan eszközként, mely azt enyhíti, elviselhetőbbé teszi.- A munka elfoglalja az embert, s nem érzi úgy azt a szerencsétlen helyzetet

melybe jutott.- A munka feledtet, és üdit.- Csak az a fontos, hogy ne legyen tulfeszítő, mert ez a másik szélsőség. Csak olyan mértékű legyen, hogy éppen csak elfoglalja.-

Ugy a foglyok, mint a rabok és fegyencek kényszerítve vannak a munkára.- De míg a fogoly és rab maga választhatja meg azt a munkanemet, amelyet a letartóztatási idő alatt folytatni akar, addig a fegyenc számára a letartóztatási intézet igazgatója jelöli ki a munkanemet.- A szabadban folyó munkára azonban nem terjed ki a választás joga.- A rabok két hétig, a fegyencek pedig három hétig nem dolgozhatnak azon időponttól kezdve, amettől a letartóztatási intézetben szállítottak.- Az erőtelen, vagy elaggott elítélteket pedig fel is kell menteni a munka végzés alól.-

Ami pedig az ünnepekre szóló munkaszüneteket illeti, a rendtartás azt mondja, hogy felekezetének ünnepein és Szent István napján, valamint az összes vasárnapokon az elítélt fel van mentve a

munkavégzés kötelezettsége alól.-

A letartóztatási intézetekben csak olyan munkanemeket lehet meghonosítani, amelyek alkalmasak a haladásvágy, az ambíció felkeltésére s az önbizalmat erősítik.- Ezért a munkának elsősorban hasznosnak kell lennie.- A meddő, eredménytelen munka elkedvetleníti az elítéltet. Ez azonban nem jelenti azt hogy gyári, gépi munka nem foglalhat helyet. Ennek semmi akadálya nincs, ha csak nem teljesen lélekölő, gépies az.-

A munkának ezenkívül olyannak kell lennie, amely az elítélt teljes erejét igénybe veszi és hogy megfeleljen az elítélt egyéni hajlamainak. Ebből folyólag tekintettel kell lenni az elítélt korára, nemére, erejére, egészségi és egyéb viszonyaira. Lehetőleg olyan munkára kell fogni az elítéltet,- amennyiben nem maga választhat- amelyet letartóztatása előtt folytatott.-

A munka végzésnél tekintettel kell lenni arra is, hogy minden, az elítéltekkel kapcsolata-

tos munkát, amelynek a mosás, vasalás, takarítás, sü-
tés, főzés, ők végezzenek.- Ez nemcsak nevelő, hanem
gazdasági szempont is.-

A munka egyébként kétféle: külső és
belső, a szerint, amint a letartóztatási intézet falain
in kívül, vagy azon belül végeztetik az.- Mindkét munka
ka lehet aztán zárt, vagyis valamely épületben végzen-
dő és szabadhelyi munka, mely a szabad levegőn végez-
tetik.- Ami elsősorban a belső munkát illeti, az le-
het házi és ipari munka.- Házimunkákra, amelyen a bor-
bélymunka, sütés-főzés, csak megbízható elítéltet sza-
bad alkalmazni.-

Az ipari munkánál- persze csakis
kézműves iparról lehet szó- az a nagy előny van, hogy
az elítélt egész termelvényeket állít elő, melyben
öröme telik, ambícióját szerfelett meg tudja növelni.
S annál is alkalmasabb, hogy vele könnyebben meg tud-
ja keresni a kenyerét, ha ideje letelte után szabadul
a letartóztatási intézetből.- A gépek alkalmazását
ez nem zárja ki, sőt miután egyes iparágak nem nélkü-

lözhetik a gépeket, szükségképen azonnal helyet foglalhat az intézetben olyan iparág is, amely csak gépekkel végezhető.- Így a könyvkötészet.-

A letartóztatási intézetben egészségre ártalmas munkát végezni nem szabad. Továbbá biztonsági szempontból ki kellene zárni a letartóztatási intézetekből az olyan munkanemeket, amelyek támadásra alkalmas eszközöket adnak a letartóztatott munkás kezébe. Miután azonban ezet keresztülvenni nem lehet, legalább arra kell ügyelni, hogy vadindulatu elítélt, ilyen munkára ne igen alkalmaztassék.- Intelligens letartóztatottakat irodai, vagy pedig valamely könnyebb természetű fizikai munkára lehet beosztani.-

Ami most már a külső munkát illeti, ez csak közmunkalehet, Közmunka alatt a hatóságok és közintézmények részére teljesített munkát kell érteni.- Társulatok és magánosok azonban még közmunka érdekében sem vehetik igénybe a letartóztatottakat.-
Külső munkák: házi, ipari munkák, őstermelés, különösen a kertészet, talajjavítási munkálatok, csatorna

építés és utépítés.- A rab és fogoly itt is kedvezőbb helyzetben van, mint a fegyenc, mert az előbbi kettő csak beleegyezésével adható be külső munka végzésére.-

A külső munka éppen úgy szolgálhatja a szabadban is a szorgalomra nevelés és megélhetés céljait, mintha zárt helyen végeztetik is az.- Különösen áll ez a megállapítás a földmunkásra nézve, aki nehezen viseli el a letartóztatási intézet munkatermeinek, vagy magánzárkáinak zárt levegőjét, mint az iparos, aki egyébként is műhelyekben, sokszor szelőlőzetlen, fülledt levegőjű, helyiségekben kénytelen átdolgozni talán egész életét is.- Az ilyen természetesen jobban hozzá van szokva, mint a földműves, aki a szabad természet kitárt ege után összeszorult mellett robotolja le munkáját, alig várva, hogy minél hamarabb szabadulhasson.- Az egyénítés, individuálizáció pedig egyenesen megkívánja, hogy lehetőleg ugyanazt a munkát folytassa, amit letartóztatása előtt végzett, amiből addig élt.-

A szabadban folyó munkánál két szempont jön számításba.-

Az egyik az, hogy az elítéltnak így kedvezőbb helyzete van, a másik, hogy nagyobb a szökési lehetőség.- Ezért ezeknél a munkáknál nem lehet alkalmazni mindenkit. Figyelembe kell venni a jó magaviseletet, családi és vagyoni állapotot, a letartóztatási idő bizonyos részének leteltét.- A szökésre a visszaeső büntettek, hivatásos bűnözők és csavarók a leghajlandóbbak.- Kóbor cigányokat és vagyonelleni bűncselekménybe visszaesőket egyáltalán nem, egyéb bűncselekménybe visszaesőket pedig csak büntetési idejük 2/3 részének kitöltése után lehet csak szabadban folyó munkára beosztani.- Büntetési idejük 2/3-ad részének letelte előtt pedig csak a I.M. engedéllyel lehet ilyen munkára alkalmazni.-

Alapján

Aki súlyos fegyelmi vétséget követ el, annak külső munkáltatását azonnal meg kell szüntetni.-

A rab munka szervezésének három a-

lakja ismeretes.- És pedig : 1., az állami kezelés, vagy házi üzem rendszere.-/public account system/ E rendszer szerint a letartóztatási intézet maga szerzi be a nyersanyagot, maga végezteti a munkát, s maga értékesíti a kész termelvényeket.- Ez a rendszer nagy beruházásokat igényel s az áru értékesítése is kissé nehézkes művelet, de mégis ez a legalkalmasabb.-

2., Bérleti rendszer./contract system/

Az állam átengedi a letartóztatottak munkaerejét a bérlőnek, a ki saját munkavezetőinek felügyelete alatt dolgoztat s a munka eredménye szerint munkabért fizet.- Ez a rendszer nagyobb jövedelemmel jár, mint a háziüzemek rendszere, de viszont a hatványai is nagyobbak, mert teljesen felhasználja az elítéltet, s így csak elkerülhetetlen szükség esetén alkalmazható.

3., Vállalkozói rendszer./accord system/

A vállalkozó megrendeli az árukat az intézettől, nyersanyagot, szerszámokat is ő ad, s munkadíjat fizet.-

Ami a mi letartóztatási intézeteinket illeti, részben az állami, részben a bérleti rend-

szer van meg.

Az elítélteknek munkára való beosztása az igazgatóság feladata.- A rabokat és foglyokat kivánságuk szerint, a fegyenceket orvosi vizsgálat szerint osztják be munkára.- A beosztásnál természetesen az egyes elítéltek részére megfelelő munkát kell találni,- s nem pedig az egyes munkanemekhez munkát.-Tulajdonképen azonban az a helyzet, hogy megállapítják, hogy az egyes foglalkozásoknál hány ember szükséges, s az elítélteket természetesen alkalmazásuk figyelembevételével- azután osztják be.-

Tehát az individualizálással szemben elsősorban a gazdasági szükség lesz vezérmotívumá.-

A munkaidő foglyoknál télen 9, nyáron 9.1/2 óra, raboknál 10 és 11. óra; fegyenceknél 11. és 12 óra.-

A munkaidő alatt folyton dolgozniok kell.-

Magánelzárásban levők munkájukat zár-

kában teljesítik. Munkaközben a beszélgetés tiltva van.- Az elitélteket a munkavezető oktatja, s ügyel arra, hogy az anyagot el ne rentsák, s szorgalomra inti őket.- Egészségi okokból kerülni kell a munkatermek tulzsufoltságát, másfelől pedig nehéz a nagyobb tömeg esetleges merényletét megakadályozni.-

A képesítéshez kötött iparoknál rendszer tanonci idő után segédlevelet kap az elitélt, ezután két évig segédkedik, s a segédi gyakorlati idő leteltével vizsgát tesz és az ipar gyakorlásához iparigazolványt kap.- Két évi segédi gyakorlat után mestervizsga is tehető, s cégében nemcsak az iparos, hanem a mester szót is jogosan használhatja.-

Az 1922: XII.t.c.-nek, mely tudvalevőleg az ipartörvény novellája, az iparos tanoncokra és segédekre vonatkozó szabályait megfelelően alkalmazni kell.-

A rab nevelésnek rendszeres életmódhoz és munkához szoktatás mellett jelentős tényezője az értelmi nevelés is, amivel együtt jár az elitéltek

szellemi szükségletének a kielégítése.- Ezt a célt az oktatás és az olvasmány szolgálja.-

A rab oktatás feladata pótolni az elítéltek hiányos ismereteit, különösen az elemi ismeretekkel való ellátás a cél, mert ezekre ma már nélkülözhetetlen szükség van.-

Fogházban közhasznú ismeretekre történik oktatás. Börtönben és fegyházban két osztály van: és pedig a kezdőké, akik elemi ismeretekkel egyáltalán nem rendelkeznek és a haladóké, akik már haladottabb állapotban vannak.- Harmadik /polgári/ osztályt csak akkor lehet alakítani, ha önként és kellő számban jelentkeznek ilyen fegyencek iskolai tanulmányaik folytatására.-

A tanórák számát, mely hetenként 5-nél kevesebb és 8-nál több nem lehet, a tanító meghallgatása mellett az igazgató határozza meg.- Minden 30 évesnél fiatalabb rab és fegyenc iskola köteles, de saját kívánságukra az ennél idősebbeket is oktatásban kell részesíteni.-

Az oktatás kötelezettsége alól a tanító véleménye alapján az igazgató felmentheti azokat, akik ezen ismeretekkel már rendelkeznek, vagy éppen ellenkezőleg oly korlátoltak, hogy ezen ismereteket elsajátítani nem képesek.-

Aki vizsgát tett, iskola látogatás helyett olvasmányok útján gyarapíthatja ismereteit.-

A letartóztatási intézet igazgatója az iskolában bizonyos időközökben köteles látogatásokat tenni, a köteles az oktatás sikerét minden lehető módon előmozdítani.-

Az iskola köteleseket a tanító osztja be az iskola egyes osztályaiba; a tankötelesek felett joga van fegyelmet gyakorolni, sőt a fékezhetlenséket jogában áll azonnal el is távolíttatni.-

A tankötelesek minden év júniusának utolsó vasárnapján vizsgát tesznek, melyen beszámolnak iskolai előmenetelükről és szorgalmukról. A vizsgán az igazgató elnököl.-

Hitoktatásban minden héten egyszer

saját felekezeti lelkészeik részesítik hiveiket.-
Julius hónapban egészen; valamint hetenként egy na-
pon keresztül /csütörtökön/ szünetel az oktatás.- Fe-
lekezeti ünnep nem függeszti fel az iskolalátogatás
kötelezettségét.-

Vasárnap, valamint ünnepnapokon a
délutáni istentisztelet után a tanító, a letartóztatá-
si intézet igazgatója, vagy pedig az igazgató által
egyenesen erre a célra felkért szakférfiak tanulsá-
gos előadást, vagy felolvasást tartanak az elítéltek
számára.-

Az oktatásnak a nevelő határát kü-
lönösen hangsúlyozni felesleges.- Azok az ismeretek,
amelyeket az iskolában elsajátít az elítélt, mindvégig
megmaradnak emlékezetében, s miután a leghasznosabb
gyakorlati ismeretek ezek, kiszabadulása után látja
csak igazán azoknak üdvös hatását.-

A munka és oktatás az, amelyeknek
nemesítő hatását elsősorban is önkénytelenül elárul-
ja az ember.- A nevelés, mely képes a születés útján

átörökített hajlamokat is eltompítani, annyira, hogy eredeti egyéniségét már fel sem lehet ismerni.- Elképzelhetjük most már, hogy mennyire üdvös ez nemcsak az illető egyénre, hanem az egész társadalomra is.- S ha most meggondoljuk, hogy a megtorlással csak a keserűséget, a dacot, a bosszuállást neveljük az elítéltnél, viszont a munkával, tanítással, neveléssel nemesebb tulajdonságait és érzelmét keltjük fel, világosan látjuk, hogy a büntetés célja elsősorban a nevelés.-

Az olvasmány, mely az oktatásnak kiegészítője, tovább fejlesztője, nemcsak a szellemi szükségletek kielégítését, hanem az erkölcsi nevelést is szolgálja. A tanács és feddés, a primitív emberről nyomtalanul leperreg, ellenben a példaadás, a képzeletre gyakorolt hatásánál fogva, utánnzásra készíti.- Főleg ebben és az esztétikai benyomások nemesítő hatásában nyilvánul meg a pedagógiai jelentősége olyan szépirodalmi művek olvastatásának, melyek ethikai szempontból kifogás alá nem eshetnek, s a letartóztatottak rendszerint fogyatékos érzésvilágának gazdagítására alkal-

masak. Ilyen feltételek mellett vers, novella, vagy bármilyen más szépirodalmi alkotás egyaránt tárgyául szolgálhat a rab olvasmányoknak.-

Az irányzatosan moralizáltató, erkölcsi oktatásokkal telített unalmas könyvekből korántsem várható a kívánt hatás.- Régi, idejétmúlt írások, esetleg dilettáns, tehetségtelen írók munkái, amelyek azt példázzák, hogy a rossz embernek érdemes megjavulnia, mert a társadalom tárt karokkal fogadja az illetőt kiszabadulása után, ezek nem így vannak.- Csak így kellene lennie.- A társadalom részéről mindig megvan a gondatlanság, nem törődömség, sőt idegenkedés a börtönből, fegyházból szabadultakkal szemben.- Az intézetből kiszabadult ember a társadalom kitaszítottjává válik, de még ettől függetlenül is az intelligens elitéltek számára kinszenvedés ezeknek a könyveknek az olvasása.-

Olvasásra legalkalmasabbak a költői erővel megírt érdekesítő olvasmányok, amelyek helyes irányban foglalkoztatják az elitélt fantáziáját,

hogy küzdelmes életsofok keretében lássa, hogy a becsületes erős akarat legyőzhet minden akadályt, s még bukásában is tisztelereméltó.-

A könyvek kiválasztásánál figyelemmel kell lenni az elítéltek értelmiségének műveltségének különböző fokára, s érdeklődésének sokféle irányára is.-

Szépirodalmi műveknél a könyvtárban a klasszikus művek mellett ifjusági írásoknak is helyük van.- A tudományos irodalom termékei közül pedig történelmi, földrajzi és természettudományi művekre is szükség van.- Az utleírások s ehhez hasonlókülönösen jótékony hatásuak.-

Kerülni kell azokat a könyveket, amelyek akár erkölcsi, akár pedig vallási szempontból kifogás alá eshetnek.- Semmiben sem alkalmasak a detektív történetek, valamint hasonló tárgyú ponyva regények, melyek nevetségessé teszik a hatósági személyeket, vagy pedig alkalmas talajt szolgáltatnak az elítéltek helytelen irányban való kioktatására.-

Feltétlenül kerülni kell az erotikus tartalmu könyveket is, mert a letartóztatottak nemi asztinentiára vannak kötelezve.-

Ezekre a szempontokra kell minden körülmények között figyelemmel lenni, ugy a könyvek kiosztásánál, mint azok beszerzésénél.-

A foglyok saját költségükön, vagy pedig hozzátartozóik útján maguk is szerezhettek be könyveket, s járathatnak olyan folyóiratokat, amelyek az erkölcs, vagy az államjog szempontjából kifogás alá nem eshetnek.- Ellenben a rabok és fegyencek mást rendszerint nem olvashatnak, mint azokat a könyveket, melyek az intézeti könyvtárban találhatók.-

A letartóztatási intézet könyvtárával a kir. ügyészség rendelkezik.- A könyvtáros maga a tanító, aki évenként a házi tanács elé terjeszti a szükségesnek vélt könyvek jegyzékét, s azok beszerzése tárgyában az igazgatóság felterjesztést tesz az igazságügy miniszterhez.-

A szabadságától megfosztott egyén

nek szórakozásra is szüksége van. Semmi sincs olyan hátrányos az elitéltre, mint a meddő tétlenség a munka szünet óráiban.- Szabad idejét tehát elsősorban olvasmánnyal kell eltöltenie a letartóztatottnak, de ezen kívül még egyéb szórakozása is lehet.- Társasjátékok, amilyen pl. a kártya, kocka, el vannak ugyan tiltva, de ott van a rádió, mely ma már pótolhatatlan szolgálatot tesz a rabnevelés tekintetében.-

Sokan vannak ma is, akik mindenféle szórakozást,- mint a büntetés jellegével merőben ellenkezőt,- kizárnának a letartóztatási intézetből.- Ez azonban laikus felfogás, amely csak megrögzött gonosztevőt, javíthatatlan bűnöst sejt a fegyenc, rab és fogoly elnevezések mögött, s nem ismeri egyáltalán az alkalmi bűnösöket, s az elhanyagolt nevelés áldozatainak legkülönbözőbb kategóriáit.-

Azt a veszélt, amely szabadságvesztés folytán a lelkiegyesulyt fenyegeti, feltétlenül el kell háritanunk.- Elsősorban a pedagógia eszközei ezek, amelyekkel ezt a feladatot sikerül megoldani.-

Ami pedig a szigort illeti, ide vonatkozólag Balogh Jenő azt mondja említett művében:

"... a modern büntetési rendszereknek ócsárlói, az elítéltek dédelgetéséről panaszkodók, nem látják azt, hogy a kikényszerített tisztaság, a szoros rendház és folytonos munkához szoktatás, a letartóztatott ténykedésének, időtöltésének, éjjel-nappal szigorú ellenőrzése, az erkölcstelen és elvadító társaságok és érintkezések gondos megakadályozása ezerszerre elvetendőbb, félelmetesebb büntetés a gonosztevők állandó osztályára nézve a régi állapotoknál....".

De viszont nincs szükség a munkakövedv emelése céljából olyan tulzásokra, amelyeket a New-York melletti Sing-sing fegyházban vezettek be.- Így pl. színi előadásokat tartanak és szabadtéri sportversenyeket, football-játékokat rendeznek.- Ezek nagy mértékben veszélyeztetik is a büntetés végrehajtás komolyságát.-

A rabnevelés azonban nem merülhet ki abban, hogy kényszerrel szoktatjuk a letartóztatott

kat javító hatásu magatartásra.-

A kényszerítő eszközöktől való félelem többé-kevésbé csak ahhoz elegendő, hogy a letartóztatott alkalmazkodjék a szabályokhoz, alávesse magát a kötelező nélkülözésekhez, megtartsa a napirendet és dolgozzék.- Az ilyen magatartást nevezzük általában jó magaviseletnek, de ez magában véve még nem bizonyítja a belső javulást.-

Ha azonban intenzivebb szoktatásra törekedve azt akarjuk, hogy az elítélt egyén teljesen megfeszítve akaraterejét, s ne csak kikényszeríthető kötelességeit teljesítse, hanem kiváló munkás és tanuló legyen, s egyébként is példás magaviseletet tanúsítson, akkor a szabadságvesztés büntetéssel járó nélkülözések enyhítésének, vagyis kedvezmények elérésének kilátásával kell felébreszteni és állandóan fokozni az erre irányuló készségét.- Ha bizonyos kedvezményekkel rendez viselkedésre tudjuk szoktatni az elítéltet, ezzel is elértünk annyit, hogy lényegesen csökkennek a kényszeralkalmazás szükség-

gének esetei.-

E pedagógiai elgondoláson épül fel a fokozatos börtönrendszer, melyben az egyes fokozatok kereteit kitöltő kedvezmények: magánelzárást követő közös munkáltatás, közvetítő intézetbe utalás és a feltételes szabadságra bocsátás.- Vannak azonban ezen kívül egyéb kedvezmények is. Ilyen pl. hogy a büntetési idő két utolsó harmadában a letartóztatott maga élelmezheti magát, vagy pl. az, hogy a letartóztatási intézet igazgatója az elítéltet szabadban végzendő munkára is beoszthatja.- Kivételes kedvezményként szerepel a dohányzás megengedése, de persze csak a szabadban. Ilyen kedvezmény az is, hogy saját pénzéből, akár letartóztatása alatt, akár pedig az előtt szerezte is azt, 6 pengőt havonta élelmicikk beszerzésére fordíthat.- Ilyen kedvezmény továbbá az is, hogy kiválóan jóviselű rabok és fegyencek könyveket, folyóiratokat, amennyiben azok az erkölcs, vagy az állami jog szempontjából nem aggályosak, járathassanak, vagy hozzátartó-zói útján megszerezhetnek. Ilyen kedvezmény végül,

hogy husvétkor, Szent István napján, az államfő születése- és nevenapján, valamint karácsonykor az ebédhez 3 deciliter bort kapnak az elítéltek.-

Ezekon kívül legfontosabb kedvezmény a munkajutalom és az a jog, hogy ennek egyrészét magára fordíthatja az elítélt a végrehajtási idő alatt.

A jutalomra érdemesség szempontjából a dolgozó elítélteket több osztályba kell sorozni.- Így vannak szakképzettek, gyakorlottak és kezdők.- Ez az osztályozás minden dolgozóra kiterjed, legyen az iparos, őstermelő, vagy magasabb képzettségű.-

Az osztályba sorozást a letartóztatási intézet vezetője teljesíti, ugyanigy az ő feladata az alacsonyabb osztályból a magasabb klássiába való beosztás is.-

Munkajutalmat rendszerint csak egész napi munka után lehet számítani. Ha az a napi munkaidő csonka, akkor legfeljebb felét kapja a munkajutalomnak az elítélt.-

A munkajutalom az 1880: LX.t.c. vonatko-

zó szakasza szerint végrehajtás alá nem vonható, de azt a kárt, amelyet a letartóztatott munkás szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból okozott, az ügyész határozata alapján a munkajutalomból kell levonni.-

A szabadságvesztés büntetés végrehajtásának tartama alatt a kifogástalan magaviseletű elítéltek közül a fegyencek munkajutalmuk $1/4$, rabok $1/3$, foglyok $1/2$ részér közeli hozzátartozóik segélyezése, továbbá hetenként egyszer élelmi, tisztasági, egészségügyi és megengedett élvezeti cikkek, valamint könyvek, írószerek és levélbélyegek beszerzésére felhasználhatják. Sőt a letartóztatási intézet vezetője ezen túlmenő kiadást is megengedhet, de legalább annyi pénze maradjon az elítéltnak, amennyi a hazautazás költségeit fedezi és részére némi tőkét biztosít.-

Külön jutalomban lehet még részesíteni azokat, akiknek teljesítménye az átlagot jelentékenyen meghaladja.- A külön jutalom teljes egészében felhasználható.-

Karácsonykor a letartóztatási intézet

vezetői engedélyt adhatnak, hogy a hozzátartozók, valamint jótékony társadalmi egyesületek szeretet-adományokat juttassanak a letartóztatottaknak.- Ezek természetesen csak megengedett cikkek lehetnek.- Politikai egyesületektől ilyet elfogadni egyáltalán nem szabad.-

Visszaeső rabokat hat,- fegyenceket pedig tizenkét hónapig minden kedvezménytől -kivéve mégis a munkajutalmat- ki kell zárni.-

Levéliírás és látogató-fogadás nem kedvezmény, jóllehet a fegyelmi büntetések szempontjából a kedvezményekkel azonos tekintet alá esik.- Ezek megilletik az elítéltet, csupán a fegyencek számára szükséges ehhez az intézet igazgatójának "különös engedélye"- holott a kedvezmények oly jogok és előnyök, amelyekhez a büntetés végrehajtása folyamán csak tartós jó magaviselet révén juthat a letartóztatott.-

A rabnevelés szempontjából nem utolsó helyen fekszik a közvetítő intézetbe helyezés.-

A közvetítő intézetben levők u.i. enyhébb bánásmódban részesülnek és szabadabban mozognak, mint a börtönben és fegyházban levő elítéltek.- A közvetítő intézetbe helyezés tehát kedvezmény, még pedig olyan kedvezmény, melyben csak a jó viseletűek részesülhetnek, s így elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a benne rejlő előnyök elérésének reménységével buzdítsa példás magaviseletre az elítélteket.- ~~Be~~ feladata egyszersmind a kényszernevelés folytatása olyan irányban, hogy a letartóztatott hosszú fogvatartás közben fokozatosan előkészítettessék a szabad életre, vagyis arra, hogy a szigorú felügyelet és állandó ellenőrzés nélkül is tudjon kötelességszerűen viselkedni.-

Közvetítő intézetbe csak azok szállíthatók, akik legalább 3 évi fegyházra, vagy börtönre ítéltettek, s a letartóztatási idejükből 2/3 részt életfogytiglani fegyházra ítélték, pedig legalább 10 évet kitöltöttek, s szorgalmuk és jó magaviseletük által a javításra alapos reményt nyújtottak.-

Nem lehet közvetítő intézetbe helyez-

ni azokat, akiket általában fogházra, vagy államfogházra ítélték, valamint akiket 3 évet meg nem haladó fegyház,- vagy börtönbüntetésre ítélték.- Az előbbieknél ugyanis nincs szükségük rá, az utóbbiak büntetése pedig oly rövid, hogy az intézmény célját vesztené ha alkalmaznánk.-

Megjegyzendő azonban, hogy a jó magaviselet egymagában még nem bizonyítja a belső javulást.- A börtönben, fegyházban alig kísérti valami a latartóztatottat, hogy meg nem felelő, szabályellenes magatartást tanúsítson.- Különösen áll ez a börtönre.- Alkohol nincs, amely a rossz viselkedésnek rendszerint okozója szokott lenni.- Az u.n. börtöntöltelék pedig egyékszik jó viselkedést tanúsítani, hogy kedvezményeket érhessen el.- Ez a körülmény tehát csupán egyik tünetnek tekinthető, melyből következtetnünk a javukásra, az igazi lelkiállapot megállapításánál azonban egyéb körülményekre is tekintettel kell lennünk.- Így pl. az ószinte munkaszeretetre, a közvetlen érintkezésben és levelezésben megnyilvánuló érzés és gondolkozásmódra.-

A közvetítő intézetbe történő át-
helyezést a felügyelő bizottság meghallgatása után az
Igazságügyi miniszter rendeli el--

A közvetítő intézetben való tartó-
zkodás előnyösebb annyiban, hogy rokonok látogatását
az igazgató gyakrabban is megengedheti.- Mérsékelt
dohányzás meg van engedve,- ahol tűzveszélytől nem
kell tartani.- A közvetítő intézetbeli elítéltek mun-
kajutalmuk 2/3 részét az intézet igazgatója által meg-
határozott cikkek, mint dohány, bor beszerzésére for-
dithatják.-

Ha azonban a közvetítő intézetbe hely-
helyezett szökést kísérel meg, vagy más súlyos fegyvel-
mi vétséget követ el, visszautaltatik a fegyházba, il-
letve a börtönbe.-

A rabnevelés tekintetében az eddi-
giekben csak a fegyenzekekről, rabokról és foglyokról
szólottunk, s nem tettünk említést a dologházba utal-
takról.- És pedig azért nem, mert a dologházi őrizet
más jellegű, mint a többi szabadságvesztés büntetés.-

Hasonlít hozzájuk annyiban, hogy azokhoz hasonlatos társadalomvédelmi intézkedés, mely ártalmatlanná tétellel, s ha lehetséges, munkához és rendes életmódhoz szoktatással kívánja elérni célját, - de különbözik azoktól annyiban, hogy nem büntetés, melynek célja a bűnösség fokához és a bűncselekmény súlyához mért megtorlással való visszatartás.-

A dologháznak két faja van: közönséges dologházi őrizet közveszélyes munkakerülők és szigorított dologházi őrizet, megrögzött büntettek ellen alkalmazott biztonsági intézkedés.-

A közveszélyes munkakerülés volta képen nem is bűncselekmény, hanem a keresetre utalt, munkaképes egyén passiv magatartása a társadalmi munkában való részvétel kötelezettségével szemben, tehát antisociális állapot, mely okul szolgálhat bűncselekmények elkövetésére.- Énnélfogva a közveszélyes munkakerülő irányában, nem megtorlás, hanem személyes szabadságának olyan fokú korlátozása szükséges, amelyet a társadalom érdekében a munkához szoktatás és

az ártalmatlanná tétel célja követel.-

Viszont a megrögzött bübtetesekkel szemben hiábavaló a megfélemlítésre és visszatartásra törekvés, valamint az erkölcsi rosszalás is, mert az egyéniségükben gyökerező bünözési hajlam erősebb a megtorlás és fenyegetés determináló erejénél.-

Ellenük csak olyan intézkedés lehet hatályos,- amit a II. Büntetőnovella minősítési indokolása is mondja: "mely megkísérli ugyan rendszerető, törvény-tisztelő és munkás emberekké nevelésüket, de egyuttal ártalmatlanná teszi őket mindaddig, amig közveszélyességük tart."

A szigorított dologházi őrizet, elsősorban biztonsági intézkedés.-

A biztonsági intézkedés ezen jellegeből következik, hogy a dologházba való utalás mindenkor határozatlan időre történik, azonban 1. évnél rövidebb és 5 évnél hosszabb tartalmu nem lehet,- vagyis 1. év elteltével már feltételes szabadságra bocsátható a letartóztatott, 5 év elteltével pedig

-ha ugyan addig nem történt meg- minden körülmények között feltételes szabadságra kell bocsátani.-

A szigorított dologházi őrizet leg rövidebb tartamát a bíróság az ítéletben jelöli meg, de az 3 évnél kevesebb nem lehet. Maximum itt nincs megállapítva, tehát az akármeddig elhúzódhatik.-

Ha a bíróság a közönséges dologházba való utalást kimondta, a dologházi őrizetet a kijelölt fogházaknak a dologházi őrizet céljára elkülönített részében kell végrehajtani.- Az elszállítást az első foku ítélet meghozatala után azonnal foganatba kell venni.-

Ha a bíróság fegyház,- vagy börtönbüntetésen felül, még dologházba is utalja az elítéltet, akkor a szabadságvesztés büntetés végrehajtása után kell őt a dologházba szállítani.- Ilyenkor az igazságügyi miniszter engedélyének kieszközlése után az országos büntető intézet igazgatósága foganatosítja az átszállítást.-

A közönséges dologházi őrizet fo-

ganatosításánál a fogházbüntetésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni, némi a változott viszonyoknak megfelelő eltérésekkel.-

Igy pl. a dologházba való utalás végrehajtásának elhalasztását és félbeszakítását csak az igazságügy miniszter engedélyezheti.-

A dologház célja, hogy munkás és rendes életmódhoz szoktassa a letartóztatott egyént.- A beutaltakat éjjel magánelzárásban kell tartani, csak nappal lehetnek közös munkán,- az erkölcsileg megromlottak azonban nappal is el vannak különítve a többiektől.-Az élelmezés ugyancsak olyan mint a fogházban. A nehéz testi munkát végzők azonban a rendes adag 1/3-ával többet kaphatnak. Szeszes italt csupán orvosi rendelésre adható nekik.- Önélelmezésnek helye nincs, de keresetüknek 40 % -át élelmi cikkekre költhetik.-

Ha a dologházba beutalt munkáját zárt helyen végzi, ez esetben 1.órát tölthet a szabadban pihenéssel, vagy sétával.- Hetenként 2 órát vallásos oktatásban részesül.- Iskolai oktatásban csak a-

zok részesülhetnek, akik írni, olvasni nem tudnak, s 50 évüket nem haladják túl.-

Havonként kétszer levelet írhatnak, látogatókat pedig hetenként kétszer fogadhatnak.-

A munkanemet nem választhatja maga a beutalt.- Naponként 10 órát dolgozik. Munkaszünet szak vasárnapokon és felekezeti ünnepeken van.- Munka teljesítménye után napibért kap. Munkateljesítmény szerint a beutaltakat a fogház főnöke minősíti.- A minősítés tekintetében 5 fok van.-

Szorgalmas és jó magaviseletű beutaltak számára a következő kedvezmények nyújthatók : a napi munkaidőnek 1-2 órával való leszállítása, az élelmezésnél a rendes adag 1/3 vagy 1/2-ed részével való felemelése, s végül a dohányzás megengedése.- A kedvezmény nemét és mértékét a fogház főnöke állapítja meg.-

Ha a beutalt jó magaviselettel 6 hónapot kitölt, havonként egyszer 3 órára távozási engedélyt kap a fogházból, úgy azonban, hogy annak szék-

helyét elhagynia nem szabad.-

A közönséges dologházi őrizet végrehajtását a felügyelőbizottság ellenőrzi, s az észlelt hiányok vagy szabálytalanságok megszüntetése végett jelentést tesz az igazságügy miniszternek.-

A szigorított dologházba utalás és annak végrehajtása ugyanazon jogkövetkezményekkel jár, mint a fegyházba utalás.-

A beutaltakat rendes és munkás életmódhoz kell szoktatni, munkával oly módon kell őket foglalkoztatni, hogy valamely foglalkozást annyira elsajátítsanak, hogy szabadságuk visszanyerése után abból megélhessenek.-

A szigorított dologházba utaltakra a közvetítő intézet és feltételes szabadságra bocsátás kivételével- a fegyházra megállapított szabályokat kell alkalmazni.-

Ennélfogva a szigorított dologházba utalás a végrehajtás tekintetében nem egyéb, mint határozatlan tartamu fegyházbüntetés.-

A szigorított dologházi őrizet leg-
rövidebb tartama azon a napon kezdődik, amelyen az
ítélet jogerőre emelkedett.-

A szabadságvesztés büntetésre itél-
tek számára legfőbb kedvezményt jelent a feltételes
szabadságra bocsátás, melynek egyrészt az a célja,
hogy fegyelmező és szoktató tényezőként szerepeljen
a büntetés végerhajítás tekintetében, másfelől pedig
lehetőséget kíván nyújtani annak ellenőrzésére, hogy
miképen viselkedik a letartóztatott a szabad életben,
amikor már nem áll állandó felügyelet alatt bár az
az elgondolás is tarthatja vissza rendellenes visel-
kedéstől, hogy kockára teszi nehezen kiküzdött szemé-
lyes szabadságát.-

Feltételes szabadságra azok bo-
csáthatók, akik egy évet meghaladó szabadságvesztés
büntetésre ítéltettek, a büntetési idejüknek 3/4-ed
részét,- életfogytiglani fegyházra ítélték pedig 15
évet kitöltöttek és szorgalmuk, valamint jó magavise-
letük által alapos reményt nyújtottak a javulásra,-

ha pedig közvetítő intézetben vannak, a javulás reményét ott megerősítették.-

Nem bocsáthatók feltételes szabadságra a külföldiek, lopás, rablás, zsarolás, sikkasztás, orgazdaság, cealás és szándékos gyujtogatás bűntettébe vagy vétségébe visszaesők, továbbá akiket a bíróság szabadságvesztés büntetésre ítélt és dologházba is utalt, s végül, akik fegyelmi úton büntetve voltak, a fegyelmi vétség elkövetése napjától számított egy év eltelte előtt.-

A feltételes szabadságra bocsátás iránt sem hivatalból, sem másnak kérelmére tárgyalás nem indítható.-

Ezt a kérelmet a letartóztatási intézet vezetője előtt szóbelileg kell előadni, s azt a büntetési idő harmadik 1/4-ed részének elteltét egy hónappal megelőző időponttól kezdve bármikor el kell fogadni.-

A kérelemről jegyzőkönyvet kell felvenni. Ezt a jegyzőkönyvet azután a letartóztatá-

si intézet vezetője tárgyalás végett a felügyelő bizottság elé terjeszté.- A felügyelő bizottság megállapodásait a kérelmi jegyzőkönyvbe véteti be, s azt a szükséges egyéb iratokkal együtt a kir. ügyész, illetve az igazgató 3 nap alatt felterjeszti az igazságügy miniszterhez.-

Ha az igazságügy miniszter a kérelmet egyelőre visszautasítja, akkor a kérelem a büntetési idő 7/8-ad részének, életfogytiglani fegyházra ítéletknél pedig 2 év elteltével még egyszer megismételheti.-

Ha a folyamodó kérelmének tárgyalása idején fegyelmi vétséget, vagy bűncselekményt követ el, vagy más fontos ok esetében az igazságügy miniszternek a feltételes szabadságra bocsátást engedélyező rendeletét a letartóztatottal közölni nem kell, hanem a foganatosítás felfüggesztése mellett felterjesztést kell tenni további intézkedés végett az igazságügy miniszterhez.-

A feltételes szabadságra bocsá-

tott egyént igazolvánnyal, s a jövőre vonatkozó figyelmeztetésekkel bocsátják el a letartóztatási intézetből.- Az elbocsátás egyébként ugyanolyan módon történik, mint a végleges szabadulóké.-

A feltételes szabadságra bocsátottak hátralevő büntetési idejük, életfogytiglani fegyházra ítélték pedig 4 év elteltéig tartózkodási hely, magaviselet és életmód tekintetében külön rendőri szabályok alatt állanak, melyeknek megsértése esetében feltételes szabadságukat az igazságügy miniszter visszavonja.- Ennélfogva a feltételes szabadságra bocsátottak kötelesek az igazolványukban kijelölt községben tartózkodni, s azt csupán előzetes hatósági engedély alapján hagyhatják el.- Megérkezésük után azonnal jelentkezniök kell a tartózkodásra kijelölt hely előljáróságánál, s magukat annak felügyelete alá kell helyezni. Az előljáróságnál történt jelentkezés után 3 napon belül az illetékes csendőrségnél is személyesen jelentkezni tartoznak.- Ezenfelül az igazolványban meghatározott napokon az előljáróságnál, illetve

a rendőrkapitányságnál személyesen megjelenni, s eddigi viselkedésükről bizonyítvány kiállítását kérni, végül hátralevő büntetési idejük eltelte után-életfogytiglani fegyházra ítélték pedig 4 év leteltével igazolványukat ugyanott bemutatni, s annak a letartóztatási intézet vezetőségéhez való megküldését kérni kötelesek.-

Idézésre az előljáróság előtt hármikor haladéktalanul meg kell jelenniök. A rendetlen életmódtól tartózkodni kötelesek.-

A feltételes szabadságra bocsátottak külföldre utlevelet nem kapnak.- Egyébként teljesen szabad emberek, akik összes magánjogaikat szabadon gyakorolhatják, sőt védkötelezettségeiket is teljesíthetik.-

Ez utóbbi érdekes ellentétet tartalmaz.- T.i. egy katonai szolgálatot teljesítő egyén egyszermind rendőri felügyelet alatt is áll.-

A feltételes szabadságra bocsátásról az intézet vezetősége értesíti a kir. ügyészé-

get, a rendőrkapitányságot, valamint a csendőrkerületi parancsnokságot.- Egyben a rendőrkapitányságot megkeresi az iránt, hogy a szabadságolt megérkezéséről, vagy elmaradásáról értesítse,-

Sürgős esetben pl. szökés, vagy bűncselekmény elkövetése esetében, a közigazgatási hatóság, vagy királyi ügyészség nyomban tartóztatja.- Ilyenkor az igazságügy miniszter a feltételes szabadságra bocsátást engedélyező rendeletét visszavonhatja.- Visszavonás után a megszakított büntetést folytatni kell.-

Ha a büntetési idő a feltételes szabadságra bocsátás visszavonása nélkül telt el, a büntetést kiállottnak kell tekinteni.-

Feltételes szabadságra bocsátás azonban nemcsak szabadságvesztés büntetések esetében van, hanem dologházaknál is.- Kérdés most már, hogy miként áll a feltételes szabadságra bocsátás ügye a közönséges és szigorított dologházaknál.-

Ha a közönséges dologházba utalt

egyén már 1. évet eltöltött, a fogház főnöke véleményes jelentést tesz a felügyelő hatóságnak a feltételes szabadságra bocsátás tekintetében.-

Minden dologház mellett külön felügyelőhatóság van.- Elsőfokon nem az igazságügyminiszter, hanem a felügyelőhatóság határoz, de határozata ellen a kir. ügyészség, a fogház főnöke és az elítélt 8 napon belül az igazságügy miniszterhez folyamodhatik, s ez a folyamat felfüggeszti a határozat végrehajtását.-

A közönséges dologházba utalt egyén feltételes szabadságra csak abban az esetben bocsátható, ha már legalább egy évet eltöltött, kellő szorgalmat és jóviseletet tanúsított, s alapos reményt nyújtott arra, hogy szabadonbocsátása esetében munkás és rendes életmódot fog folytatni, végül ha számára megfelelő munka biztosítva van.-

A feltételes szabadságra bocsátás megtagadása esetében a felügyelő hatóság újból csak 6 hónap elteltével határozhat.-

Aki a közönséges dologházban már 5 évet töltött, minden körülmények között feltételes szabadságra kell bocsátani.-

Az ajánló javaslatban a fogház főnökének megfelelő munkaalkalmat kell megjelölnie a beutalt illetőleg feltételes szabadságra ajánlott számára.

A feltételes szabadságra bocsátás tartama 1. év.- Ezen idő alatt a feltételes szabadságra bocsátott egyén épen olyan felügyelet alatt áll, mint a szabadságvesztés büntetésre ítélt.- Azzal a különbséggel, hogy köteles a tartózkodó helyén kijelölt munkaadónál jelentkezni.-

Ha a közönséges dologházba utalt egyén az 1. év letelte alatt mindvégig kifogástalan magaviseletet tanusít, véglegesen szabaddá lesz.-

Ha a feltételes szabadságra bocsátott külföldi állampolgár, s az ország területéről ki van utasítva, akkor a feltételes szabadság idejének kitöltése után az országból kitoloncoltatik.-

Erkölcstelen életmód, vagy a szabályo

áthágása esetén a járásbiróság tárgyalást tűz ki és határoz az őrizetbevétel fenntartása vagy megszüntetése felől.-

Nyilvános tárgyaláson, melyről a felügyelő hatóságot is értesíteni kell, a járásbiróság végzést hoz, amellyel a feltételes szabadságra bocsátott egyént a közönséges dologházba visszautalja, vagy a feltételes szabadságot fenntartja.-

Ha pedig a feltételes szabadságot valamely bűncselekményt követ el, akkor a járásbiróság átteszi az ügyet az illetékes bírósághoz.-

A visszaszállított letartóztatott egyénre ugyanazok a szabályok irányadók, mintha először vitték volna a dologházba.-

Most pedig nézzük, hogy miként alakul a feltételes szabadságra bocsátás ügye a dologház másik alakjánál.-

Ha a szigorított dologház legrövidebb tartama letelt, a beutalt az igazságügy miniszterhez folyamodik.- Ha elutasíttatik, minden követke-

zó évben egyszer megismételheti.-

Ha azonban a visszautasításra ok nincs, az igazgató a kérelemről készült jegyzőkönyvet a felügyelő hatóság legközelebbi ülésén átadja a felügyelőhatóság elnökének és a kérelem tárgyában véleményét előterjeszti.- Ennek megokolásában tüzetesen meg kell jelölni azon okokat, amelyekből alaposan lehet következtetni az elítélt jövőbeli magatartására.-

A felügyelőhatóság köteles a folyamatot szóval meghallgatni, egyebekben eljárását maga állapítja meg.-

Ülés után az igazgató a felügyelőhatóság írásba foglalt javaslatát a kérelmi jegyzőkönyvvel és az ahhoz csatolt iratokkal együtt az igazságügy miniszterhez felterjeszti.-

Az igazságügy miniszter a beutaltat feltételesen szabadságra bocsátja, ha a szigorított dologházban tanusított magaviseletéből és a munkában kifejtett szorgalmából alaposan arra lehet kö-

vetkeztetni, hágy szabadon bocsátása esetében a jogrendet és közbiztonságot, újból veszélyeztetni nem fogja, s munkás és rendes életmódot fog folytatni.-

Ha a felügyelő hatóság a szigorított dologházba utalt egyén feltételes szabadságra bocsátását két egymásután következő évben kétszer javasolja, akkor az igazságügy miniszter a kérelmet el nem utasíthatja.-

A feltételes szabadságra bocsátott részére az igazságügy miniszter külön utasításokat adhat.-

A kérelem tárgyában hozott határozatát az igazságügy miniszter fogantositás végett közli az igazgatóval, aki annak tartalmáról a felügyelő hatóságot értesíti.-

Ha a feltételes szabadságra bocsátás elrendeltetett, a beutalt egyén a következő nap reggelén az intézetből elbocsátandó. Egyben ő is, mint a többi feltételesen szabadságolt, igazolványt kap.-

A feltételes szabadságra bocsátás

tartama 3 év. Ha ez alatt rendes és munkás életmódot folytat, szabadsága végleges lesz, ha ellenben dologkerülő életet él, akkor az ügyészség indítványt terjeszt a bíróság elé, mely dologházba utalta.- A bíróság a visszaszállítást elrendelheti.- A bíróság határozatát az ügyészség felterjeszti az igazságügy miniszterhez.-

A visszaszállított a visszaszállítás elrendelésétől számított 5 év eltelte előtt feltételes szabadságra újból nem bocsátható.-

Ha pedig bűncselekményt követ el a feltételesen szabadságolt, ugy az eljárás annak a bíróságnak a hatáskörébe tartozik, amelyik az elítéltet szigorított dologházba utalta.-

Egy lépéssel tovább-menne a rabnevelés tekintetében, jelentős szerep jut a vallásos nevelésnek.-

A szabadságvesztés büntetésre ítélték nem foszthatók meg a vallás vigaszától, sem pedig bizonyos erkölcsi szükségletek kielégítésétől.-

A vallási és erkölcsi utmutatás, mely különösen nevelő hatásu, elsősorban az intézeti lelkészek feladata, akik az istentiszteleten és egyéb vallási cselekményeken kívül, lelki gondozás végett kötelesek egyénenként is foglalkozni hivaikkal.-Meg kell ismerniök azok lelki defektusait, hogy meggyőzhessék őket a morális igazságokról, az etnikai szabályok célszerűségéről, ami a jellemképzés első feltétele.- Ki kell fejleszteniök a közérdek iránti fogékonyságot és a közösséghez való alkalmazkodás készségét.-

Az erkölcsi támogatásnak tehát ebben a részében elméleti etnikai neveléssé kell válnia.

Főként a személy elleni büntettek miatt elítélteknél jut fontos szerep, mert az ilyen deliktumok elkövetését elősegíti a tudatlan és megtontoláshoz nem szoktatott elme intenzívitása.-

Ennek leküzdéséhez pedig elsősorban az erkölcsi képzetek felkeltésére, vagy megerősítésére van szükség.- Nő-elítéltek, akik a börtönben

általában jobb viseletűek, mint a férfiak, könnyebben javíthatók, érzésseli közrehatással, mint intellektuális eszközökkel.-

Az istentiszteleten, mely minden vasárnap kétszer tartatik, mindvégig jelen kell lenniök az elítélteknek.-

A lelkészek kötelesek hetenként többször meglátogatni a magánzárkában és kórházban levőket.-

Áttérésnek a letartóztatási idő alatt nincs helye.-

Nagy ünnepeken a keresztény vallásfelekezethez tartozók gyónhatnak, áldozhatnak, illetve urvacserát vehetnek.-

A betegeket kívánságukra a nap és éj bármely órájában részesíteni kell vallási vigasztalásban,- a haldoklókat pedig végszentségekkel kell ellátni.-

Ha a beteg letartóztatott végrendelkezni akar, vagy házasságon kívüli gyermekét

házasság által törvényesíteni kívánja, az igazgató köteles arra módot adni neki.-

Különös gonddal kell lennie a lelkeseknek a szabadulásuk küszöbén állókra.- Ezeket meg kell hallgatnia szándékaikról és el kell látnia tanácsokkal jövőbeni életük útjára.-

Az erkölcsi ragályozás megakadályozása végett, valamint biztonsági okokból is korlátozni kell az elítélteknek egymással való közlekedését.- Beszélgetni csak munka idején szabad, akkor is csak annyit, amennyi a közös munka elvégzéséhez okvetlenül szükséges.- De természetesen nem lehet elzárni hozzátartozóitól, mert ezzel megnehezítenénk visszahelyezkedését az emberi társadalomba.-

Meg kell engedni nekik bizonyos korlátok között a levelezést és látogatók fogadását. Leveleiket azonban csak akkor juttathatják el, ha tartalmuk nem aggályos.- Rabok havonként, fegyencek 1/4-ed évenként válthatnak levelet.- Látogatás ugyanilyen időközökben történhetik.- Ha azonban beteg, s roko-

nait látni akarja, ezt a kívánságát, -amennyiben az idő és egyéb körülmények engedik- teljesíteni kell.-

Rabnevelést szolgálja a rabtámogatás is.- Arra is tekintettel kell lenni ugyanis, hogy a szabadságvesztés büntetésre ítélték a büntetés végrehajtása után bele tudjanak illeszkedni a társadalomba.- A rabtámogatás feladata tehát, hogy az elítéltet és családját megmentse az elzúllástól, másfelől pedig, hogy gondoskodjék munkába állásáról és anyagi támogatás mellett további életmódjuknak ellenőrzéséről.-

Ehez képest a rabtámogatásnak két tényezője van : a kiszabadulásig fogházmissiói működés és szabadulás utáni támogatás, a rabsegélyezés.-

A fogházmissió tagjai meglátogatják a letartóztatási intézetet, beszélgetést folytatnak a rabokkal, s előadásokat tarthatnak.-

A rabsegélyezés terén társadalmi alakulatok is hatékonyan működhetnek közre, az állam pedig pénzbeli támogatást is nyújthat.-

Hajléktalanok és munkanélküliek részére átmeneti otthonokat is létesítenek, a gondoskodás történik a munkaképtelenekről is.-

Most aztán átlépünk a rabnevelésnek egy újabb területére.- Nevezetesen a rabnevelésnek kiegészítője a kényszer is, amelynek célja a szabadságvesztés büntetésből folyó kötelezettségek teljesítésére irányuló készségnek, vagyis a rabfegyelemnek s az abból folyó rendnek biztosítása, illetve a kötelesség-szegésnek fizikai erőhatalommal való megakadályozása.-

A kényszer lehet fizikai, anyagi erők felhasználása, az elítélt mozgási képességének korlátozása végett és erkölcsi kényszer, vagyis félelem keltése a szabályellenes viselkedéstől visszatartás végett.-

A kényszer lehet előzetes és utólagos.- Előzetes a biztonsági intézkedés,- amely mint neve is mutatja, megelőzünk vele valamely esetleges szabályellenes magatartást. Utólagos, amellyel már csak megtorolhatjuk azt.- Ilyen a fegyelmi büntetés a fegyel-

mi vétségeknél.- Ide kell sorolnunk azokat az eszközöket, amelyek alkalmasak arra, hogy visszatartsák az elítéltet a meg nem felelő magatartástól.- Ilyen a foglyoknál a megintés, dorgálás, kedvezmények elvonása, magánelzárás, bilincs,- a raboknál és fegyenceknél ezen kívül még kurtavas, kényszeröltöny, sőt leláncolás is alkalmazható.-

A fegyelmi büntetés végrehajtása a fegyelmi határozat alapján történik, amit fegyelmi eljárásnak kell megelőznie.-

A büntetést a fegyelmi könyvbe írják be.-

A fegyelmi határozat ellen felebbezés nincs, csupán panasszal lehet élni a kir. ügyészséghez, innen pedig a kir. főügyészhez.-

A közönséges dologházba utaltaknak azon cselekményei, melyek a fogház, illetve dologházi rendtartás paragrafusaiba ütköznek, fegyelmi vétségek.

A fegyelmi büntetések itt: a feddés, magánelzárás, bőjt, kemény fekhely, munkajutalom el-

vonása részben, vagy egészben, sötét zárka, s végül kurtavas.-

A fegyelmi büntetéseket a fogház főnöke szabja ki, aki az érdemeseknek bármikor el is engedheti.-

A felügyelő hatóság ellenőrzi, hogy a büntetések nem enyhék, vagy túlszigorúak-e, s erről jelentést tesz az igazságügyminiszterhez.-

A szigorított dologházi elítéltekre nézve egyelőre a kényszeralkalmazás tekintetében is a fegyencekre vonatkozó jogszabályok vannak érvényben.-

Ezek tehát a rabnevelés tényezői.-

Most azonban felmerül a kérdés, hogy vajjon a szabadságvesztés büntetés határai, azoknak alacsony, vagy magas volta, vagy épen határozatlan volta,- mint a biztonsági intézkedéseknél- nincs-e, illetve nem volna-e befolyással a bűnözők lelkületének átalakítására, fékentartására, vagyis a rabnevelésre.-

Ez a gondolat a szabadságvesztés büntetéseknél új, csupán Észak-Amerikában vetődött fel en-

nek a gondolata.-

Az Európában manapság uralkodó büntetés kiszabás rendszere kétségtelenül a megtorlás és alanyi bűnösség eszméin épült fel, a büntetés csak az általa elkövetett bűncselekmény objektív súlya és az elítélt személy bűnösségének minősége és foka arányában büntethető.-

A határozatlan időre való elítélés szendszere a közveszélyes büntettek elleni hatályosabb védekezés gondolatától és a társadalmi megjavítás eszméjéből indul ki.- Hogy ez milyen egészséges és üdvös, mutatja az, hogy a fiatalokú bűnelkövetőkre és megrögzött büntettekú a határozatlan időre való beutalás uralkodó rendszerré lett.-

Kérdés azonban, hogy volna-e hatása a határozatlan idejű beutalásnak a megrögzöttek még nem mondható felnött büntettekú ?- Mert hiszen vannak gyilkosok, akik alapjában véve erkölcsileg nem romlottak, akik tehát rendszeres nevelésre nem szorulnak.- Az ilyenekre ez igazságtalan volna.- Ugyanez

áll a csekélyebb súlyú bűncselekmények, politikai és sajtóvétségek, valamint a gondatlanságból elkövetett bűncselekmények miatt elítéltekre is.-

A II. büntetőhoválla is csak a vagyon és szemérem elleni súlyosabb büntettek elkövetőire nézve engedi szigorított dologházba utalni az elítéltet, azt is csak akkor, ha megrögzött büntettes.-

A büntettek zöme azonban nem szigorított dologházat, hanem szabadságvesztés büntetést szenved, s most az a kérdés, hogy hogyan lehetne megvalósítani itt a határozatlan időre való elítélést.-

Megkönnyítené ennek bevezetését az, hogy ma már a büntetőbiróságok oly magas színvonalon állanak ugy erkölcsileg, mint tudományos képzettség dolgában, s a birói függetlenség is oly erősen körülvan bástyázva, hogy a büntettek egyéni szabadságának önkényes korlátozása ma szinte kizártnak tekinthető.- Ugy, hogy ma már nyugodtan tárgyalhatjuk a szabadságvesztés büntetés alsó és felső határainak a kérdését, tisztán a tudomány és a gyakorlati élet kö-

vetelményei szerint.-

É tekintetben az életfogytiglani fegyház lehetne irányadó, de ha mégis meggondoljuk, tulajdonképpen az is határozott idejű, mert megfelelő magaviselet mellett 15. illetve 19 évnél tovább nem tarthat, sőt magában a fegyházban is csak 10 évig tartózkodik az elítélt.-

De már jó például szolgálhat a szigorított dologház, itt nevezetesen csupán a minimum van megállapítva a bírói ítéletben, amely azonban 3 évnél kevesebb nem lehet,- a maximum ellenben, ha a beutalt magaviselete nem megfelelő,akárméddig eltarthat.-

Ha ezt a különböző szabadságvesztés büntetésekre alkalmaznánk, kétségtelen, hogy nagy eredményeket lehetne elérni, mert az elítéltekre feltétlen nevelő hatással járna.- Határozott idejű szabadságvesztés büntetésnél u.i. a fegyelmi büntetések csak súlyosbithatják a letartóztatási időt, de nem hosszabbíthatják.- Ellenben, ha az idő nem volna előre megállapítva, úgy az elítélt mindjárt példásabb

magaviseletet mutatna.-

A letartóztatási minimumot mindig annyi időben kellene megállapítani, mint amennyi határozott időre itélnék, s csak ennek teljes kitöltése után kellene feltételes szabadságra bocsátani.- Ha aztán ezt az időt példás magaviselettel kitölti, már ez is nagy eredmény, hiszen a határozott idejű szabadságvesztés büntetések végrehajtása esetében a-
lig van elítélt, aki kisebb-nagyobb fegyelmi vétséget el ne követne. Ha pedig elkövet, akkor a maga helyzetét rosszabbítja, mert továbbra is megfosztatik a szabadságától.-

Különösen indokolt volna ez, az életfogytiglani fegyházra ítéltknél, akiknek bárminő bűncselekménye csupán csak fegyelmi büntetéssel sujt-
ható a letartóztatás ideje alatt.-

Itt volna tehát különösen nagy fontossága a határozatlan idejű elítélésnek,- s ez mutatná meg legjobban azt, hogy a büntetés elsősorban nevelés az elítélteknek a társadalmi életre nevelése, a társa-

HARMATH NYOMDA DEBRECEN PIAC-37

dalmi közösségbe való visszavezetése, de egyben olyan eszköz is, amely tiltó és intó memento a társadalom részére, hogy a büneiért vezekelt és megbűnhődött bűnöst ne taszítsa vissza arra a sivár, reménytelen útra, melyet emberi gyengeségből már egyszer megjárt, - hanem engedjen utat a megtérő bűnösnek arra, hogy a becsületes, szabad, polgári életben is alkalma legyen bizonyítani becsületességét és hasznosságát.-

A társadalom véesse jól emlékezetébe és tanulja meg, hogy egy szivbál-lélekből jövő barátságos, bátorító szó, egy mindent megbocsátó, humánus emberi kézfogás, eloszlatja a bizalmatlanságot, egy irgalmas kéz elcsendesíti a lélek háborgatását, reménységet, emberi önérzetet ad a reménytelennek, s ez által meg van adva az út és mód, csak akarni kell, - hogy a társadalomból száműzött, utvesztett embert visszavezessük a társadalmi közösségbe, hogy a büneiért bűnhődve, megtisztulva, újra becsületes, hasznos, munkás tagja legyen embertársainak, nemzetének, s az egyetemes emberi életközösségnek.-

FORRÁSOK.

- Dr. Szöllösy Oszkár: Magyar Börtönügy Budapest 1930.
- Finkey Ferenc: Büntetéstani problémák. Budapest 1933.
- Dr. Kováts Andor: Az új büntetőnovella. A büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról. Debrecen 1928.
- Dr. Kováts Andor: Észrevételek az 1930:XXXIV. tc. büntetőjogi rendelkezéséhez. - Debrecen 1933.
- Horváth Dániel: A határozatlan tartamu büntetések. Magyar jogi szemle 1926. V. szám.